

Богатирьов І.Г.
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
професор кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державного університету «Житомирська політехніка»

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Еволюція війни показує, що впровадження в доктрину кримінального права України кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів нерозривно пов'язано з процесом становлення цього інституту. Об'єктивними передумовами виникнення російсько-української війни виступили геополітичні процеси на території сучасної Української держави, формування її територіальної цілісності, незалежності, демократичності, бажанням мати європейські цінності і жити в умовах миру і спокою.

Разом з тим, аналіз кримінальної ситуації в країні в умовах воєнного стану показує, що кримінальні правопорушення, що вчиняються військовослужбовцями збройних сил р.ф. стали особливо поширеним явищем під час окупації та облоги сіл і міст нашої держави, що спричинило за собою масові вбивства, зґвалтування, викрадення, мародерство. Такі дії ворога у свою чергу наносить велику шкоду державі, органам місцевого самоврядування, територіальним об'єднанням громадам, і найцінніше це заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю і загибель громадян України..

Воєнні злочини в умовах війни – це типові кримінальні посягання військовослужбовців армії держави - агресора на життєдіяльність держави і її мирного населення. Разом з тим, це діяння є невід'ємною ланкою в єдиному ланцюзі російсько-української війни, протидія яким забезпечує в цілому внутрішній суверенітет та незалежність країни, захист людини та інших цінностей від військових злочинів вчинених ворогом на нашій території.

Результатом воєнних злочинів є зміна системи базових цінностей суспільства, де на перший план виставляються ціннісні орієнтації, спрямовані на

збагачення будь-якими способами і засобами, а не дотримання розпоряджень, інструкцій і норм кримінального закону.

Варварське ставлення військово політичного керівництва держави агресора до проведення в Україні «спеціальної операції» негативно вплинуло на виконання військовослужбовцями збройних сил р.ф. своїх обов'язків, призвело до мародерства мирного населення, його вбивство, катування, неприхована депортація дорослого населення і що найстрашніше дітей в глибинки росії, що в свою чергу, негативно позначилося на російсько-українські відносини в майбутньому.

Попри те, що воєнні злочини, які були вчинені на нашій території рашистами поки що є прихованими, оскільки притягнути злочинців до кримінальної відповідальності вітчизняні правоохоронні органи не можуть з декількох причин: по - перше, багато злочинці підпадають під процедуру обміну; по - друге, їх місце знаходження держава - терорист, а вона як відомо злочинців не видає. Отож, велику ціну платить український народ за свою ідентичність – українця, за свободу і можливість жити на рідній землі.

Російсько-Українська війна свідчить, що Україна як суверенна і незалежна держава зіткнулася з масовими проявами злочинного характеру з боку рашистів в період оточення і облоги. Тому якщо Збройні сили України не будуть своєчасно і адекватно реагувати на військові злочини з боку рашистів це стане певною загрозою для національної безпеки нашої країни.

Для підтвердження вищевикладеного приведемо статистичні дані Генеральної прокуратури України про задокументовані злочини, вчинені в період широкомасштабної агресії російської федерації проти України. Станом на 1 вересня зареєстровано: 105 705 воєнних злочинів, 16 662 злочини проти національної безпеки України. Крім того, за офіційними даними ювенальних прокурорів, 1620 дітей постраждали внаслідок агресії рф, з них: 503 — загинули, 1117 — дістали поранення різного ступеня тяжкості. Зрозуміло, що дані цифри не остаточні, оскільки війна продовжується і люди в місцях ведення активних бойових дій продовжують гинути[2].

Отож, росія має понести кримінальну відповідальність за скоєні воєнні злочини проти наших людей. Особливого значення набувають воєнні злочини

щодо депортації українських дітей з окупованих територій, обстріл цивільної інфраструктури, знищення системи забезпечення життєдіяльності людей, тощо.

Особливої актуальності дослідження військових злочинів в умовах російсько-української війни надають такі обставини:

1) високий рівень латентності. Нерідко про вчинення військовослужбовцями р.ф. злочинів під час окупації чи облоги стають найбільш резонансні факти, коли ворог під тиском Збройних сил України залишив окуповану територію. Саме тоді ці злочини набирають розголосу завдяки великим масштабам чи журналістським розслідуванням. Як правило, нею спричинена тяжка шкода здоров'ю і загибель громадян.

2) високий ступінь суспільної небезпеки. Вчинення військових злочинів на нашій території завдає великих збитків державі, заподіює шкоду здоров'ю і життю мирному населенню країни, яке визначається Конституцією України найвищим благом.

3) масштаби поширення військових злочинів рашистами в Україні. Статистичні відомості Генеральної прокуратури України свідчать про розповсюдження числа фактів вчинення військовослужбовцями р.ф. злочинів на окупованих територіях і територіях, які перебували в облозі.

4) різноманітність сфер вияву військових злочинів. Недбалість поступово залишає вже не обмежується лише службовою сферою, а поступово проникає в інші важливі сфери життєдіяльності суспільства й отримує там своє поширення. Підсумки допущеної службової недбалості тільки за період з 2013 по 2018 роки, свідчать про його актуальність у будь-яких сферах життєдіяльності громадян.

5) недосконалість заходів запобігання злочинної недбалості. Відсутність жорсткого кадрового відбору, чіткої організації державної служби ще раз вказує на неефективність вжитих державою зусиль в боротьбі з недбалістю. Ситуація, що склалася в цій сфері викликає необхідність проведення профілактичної роботи правоохоронними органами і вказує на низький рівень та обмеження їх можливостей щодо запобігання недбалості.

Наявність зазначених обставин свідчить як про актуальність дослідження воєнних злочинів вчинених ворогом на нашій території як злочинного явища та

проблем її запобігання, так і про необхідність подальшої теоретичної розробки питань, що розглядаються в даній статті.

Аналіз опублікованої судової практики, монографічних джерел свідчить про певне напрацювання щодо розуміння змісту як об'єктивної, так і суб'єктивної сторони воєнних злочинів в умовах російсько-української війни, що також формує необхідність подальшого вивчення і систематизації як правозастосовчого досвіду, так і доктринальних поглядів на дану проблематику.

Викладені вище обставини визначили напрямок майбутнього дослідження і, як видається, можуть свідчити про її актуальність, як у теоретичному так і практичному значенні.

Список використаних джерел

1. Богатирьов І.Г. Російсько-українська війна : погляд кримінолога. К. ТОВ «Видавничий дім «АДЕФ-УКРАЇНА» 2023. 244с. С.

2. Понад 105 тисяч воєнних злочинів р.ф проти України задокументував Офіс Генпрокурора. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://armyinform.com.ua/2023/08/29/ofis-genprokurora-ukrayiny_zadokumentovano-ponad-105-tysyach-voyennyh-zlochyniv/ (дата звернення 27.10 2023р)